

Dr. Darja Skribe Dimec, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani

PRIHODNJI UČITELJI RAZREDNEGA POUKA O VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

UVOD

Združeni narodi so pred desetletjem izdali listino z naslovom Desetletje vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj 2005–2014, s čimer so jasno sporočili, kako pomembno je danes predvsem dvoje: trajnostni razvoj ter vzgoja in izobraževanje, ki spodbujata trajnostni razvoj. V desetletju vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (VITR) naj bi zavedanje pomembnosti trajnostnega razvoja spodbujali povsod po svetu, v Sloveniji pa bi morali zaradi naravnih danosti, kot so velika pestrost pokrajine, različnost klimatskih dejavnikov in posledično izjemno velika biološka raznolikost, temu posvetiti še posebno pozornost. Ob tem so bile izdane tudi Smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do univerzitetnega izobraževanja. Ob zaključku desetletja VITR je zato smiselno preveriti, kako prihodnji učitelji pojmujejo trajnostni razvoj in kako si zamišljajo vzgojo in izobraževanje, ki posebej poudarja trajnostni razvoj.

Pri tem pa se začne zapletati, saj je opredelitev trajnostnega razvoja veliko, prav tako pa so različna tudi dojemanja vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj. Najpogosteje je citirana definicija iz leta 1987, ko so Združeni narodi objavili poročilo Brundtlandine komisije, ki je trajnostni razvoj opredelila kot »razvoj, ki zadovoljuje potrebe sedanjosti, ne da bi ogrozili možnosti prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe« (WCED, 1987). Konkretnije so Združeni narodi izpostavili tri stebre trajnostnega razvoja: gospodarski razvoj, socialni razvoj in varstvo okolja (slika 1).

Slika 1: V trajnostnem razvoju se med seboj povezujejo okolje, socialni in gospodarski razvoj (Ott, 2003).

Iz slike 1 je razvidno, da ima trajnostni razvoj izhodišče v okolju, zato je logično, da ima tudi VITR svoje izhodišče v okoljski vzgoji. Hart (2010) v preglednem članku o

raziskavah o okoljski vzgoji in trajnostnem razvoju ostane pri izrazu okoljska vzgoja. Poudarja, da tako okoljska vzgoja kot trajnostni razvoj temeljita na etični podlagi, ki predpostavlja uravnoteženost štirih nizov vrednot: varstvo okolja, kakovost življenja, medgeneracijska pravičnost in znotrajgeneracijska pravičnost. Nekateri avtorji pa so tudi zelo kritični do tega, da se VITR enači z okoljsko vzgojo (Sedmak, 2009). In če gremo še nekoliko bolj nazaj, lahko ugotovimo, da ima okoljska vzgoja svoje izhodišče v ekologiji (Skribe Dimec, 2012). Poučevanje ekologije je bilo bolj ali manj domena učiteljev biologije, saj se ekologija ukvarja z odnosi med živimi bitji in njihovo povezavo z neživim okoljem. Okoljsko vzgojo so si praviloma »lastili« učitelji naravoslovnih predmetov (biologi, kemiki in fiziki) in si jo delno delili z učitelji družboslovnih predmetov. Profila učitelja, ki bi bil usposobljen za VITR, pa (še?) nimamo. Po logiki so za VITR še najboljše usposobljeni učitelji razrednega pouka, saj imajo kompetence za poučevanje vseh predmetov v prvem in drugem triletnju.

Kljub zelo različnim opredelitvam in različnemu pojmovanju vloge izobraževanja pri doseganju trajnostne prihodnosti pa avtorji soglašajo v dveh zadevah: da ima izobraževanje oziroma učenje ključno vlogo za trajnostno prihodnost in da večina izobraževalnih praks oziroma prevladujoča izobraževalna paradigma ne vodi k trajnosti (Sedmak, 2009: 7). Organizacija Unesco, ki so jo Združeni narodi določili za vodilno organizacijo za razširjanje in udejanjanje VITR, ima na svoji spletni strani, namenjeni VITR, naslednjih 11 vsebinskih področij: biološka raznovrstnost, izobraževanje o podnebnih spremembah, izobraževanje o tveganih nesrečah, kulturna raznolikost, zmanjševanje revščine, enakost med spoloma, promocija zdravja, trajnostni način življenja, mir in varnost ljudi, voda in trajnostna urbanizacija. Omenjenih področij sicer ne najdemo med šolskimi predmeti, vsebine pa je mogoče smiselno povezati skoraj z vsemi predmetnimi področji.

Slovenija se je leta 2007 z dokumentom »Smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do douniverzitetnega izobraževanja«, ki ga je izdalo Ministrstvo za šolstvo in šport, aktivno vključila v spodbujanje VITR v osnovnih in srednjih šolah. Prav tako sta v Sloveniji že kmalu po začetku desetletja vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj potekala dva raziskovalna projekta, ki sta se sistematično ukvarjala z VITR: Analiza in spodbujanje vključevanja vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj v osnovne šole (Dermol Hvala, Golob, Jamšek, Javrh in Skribe Dimec, 2008) in Danes za jutri. Razmišljanja o vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj (Sedmak, 2009). Oba dokumenta sta dosegljiva tudi prek svetovnega spleta. Poleg tega se je VITR v Sloveniji

vkjučila v posodobljene učne načrte za osnovno šolo. Pri nekaterih premetih posredno, na primer v poglavjih »Opredelitev predmeta« in »Medpredmetne povezave«, pri nekateri predmetih pa zelo konkretno. Tako je na primer pri predmetu naravoslovje in tehnika med standardi znanja napisan tudi naslednji cilj: »Učenec se zaveda, da je človek odgovoren za trajnostni razvoj.« (Učni načrt: 22). Ob vsem tem se je smiselno vprašati, ali so učitelji res usposobljeni za kakovostno izvajanje VITR.

TRAJNOSTNI RAZVOJ IN PRIHODNJI UČITELJI RAZREDNEGA POUKA

Da bi dobili posreden odgovor na vprašanje, ali so učitelji res usposobljeni za kakovostno izvajanje VITR, smo naredili manjšo raziskavo, s katero smo želeli preveriti, kakšna pojmovanja o trajnostnem razvoju in VITR imajo študenti, prihodnji učitelji razrednega pouka. V raziskavo smo vključili študente tretjega letnika Oddelka za razredni pouk Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani. V raziskavi je sodelovalo 92 študentov. Anketni vprašalnik je vključeval dve odprti vprašanji. Prvo se je nanašalo na razumevanje pojma »trajnostni razvoj«, drugo pa na to, kako si predstavljajo »vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj«. Zbiranje podatkov je potekalo maja 2014 v okviru vaj pri predmetu didaktika naravoslovja I. Čas odgovaranja ni bil omejen.

1. Pojmovanja o trajnostnem razvoju

»Zanima me, kako si razlagate izraz 'TRAJNOSTNI RAZVOJ'« je bilo prvo vprašanje v anketnem vprašalniku. Odgovore smo analizirali tako, da smo označili vse vsebinsko pomembne ključne besede. En študent je lahko omenil več pomembnih ključnih besed, zato je skupni delež več kot 100 %. Odgovori so prikazani v preglednici 1.

Preglednica 1: Pojmovanja študentov razrednega pouka o trajnostnem razvoju

Pomembne ključne besede	Število študentov	Delež študentov v %
Ohranjanje narave, dobrin tudi za druge rodove/prihodnje generacije	39	42,4
Skrb za okolje/naravo	20	21,7
Daljše časovno obdobje	16	17,4
Gospodarstvo	11	12,0
Onesnaževanje	11	12,0
Kultura/sociala	10	10,9
Vpliv na prihodnost	10	10,9
Znanost, izobraževanje (nadgradnja znanja)	8	8,7
Naravni viri	6	6,5
Biološka raznovrstnost	5	5,4
Okoljsko področje	4	4,3
Varovanje narave	4	4,3
Varčevanje z energijo	4	4,3
Preudarno ravnanje	4	4,3
Promet	3	3,3

Varčevanje surovin	3	3,3
Razvoj v skladu z naravo	2	2,2
Ekološki problemi	2	2,2
Ozaveščanje ljudi	1	1,1
Varčevanje z vodo	1	1,1
Napredek s čim manj škode za Zemljo	1	1,1
Drugo	1	1,1

Iz preglednice 1 je razvidno, da največ študentov, malo več kot 40 %, izraz »trajnostni razvoj« povezuje z ohranjanjem narave ali dobrin tudi za druge rodove oziroma prihodnje generacije. Pojmovanje teh študentov je skladno z najpogostejšo definicijo, to je s poročilom Brundtlandine komisije, ki trajnostni razvoj opredeljuje kot »razvoj, ki zadovoljuje potrebe sedanjosti, ne da bi ogrozili možnosti prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe«. Veliko študentov je trajnostni razvoj povežalo s skrbjo za okolje ali naravo (21,7 %). Poleg tega je okoljsko področje bolj na splošno omenjalo še 4,3 % študentov. Tako je mnenje nekaterih (Sedmak, 2009), da se VITR enači z okoljsko vzgojo, upravičeno. Izjemno presenetljiv pa je podatek, da kar 17,4 % študentov izraz »trajnostni razvoj« povezuje z daljšim časovnim obdobjem, kar lahko razumemo kot nerazumevanje izraza »trajnostni razvoj« in gre bolj verjetno za razlago besed, ki se pojavijo v besedni zvezi »trajnostni razvoj«. Okoli 12 % študentov je navajalo gospodarstvo in 11 % kulturo oziroma socialo. Če k temu prištejemo še prej omenjeno okolje, lahko rečemo, da se tudi v pojmovanjih študentov odražajo trije stebri trajnostnega razvoja: gospodarski razvoj, socialni razvoj in varstvo okolja. Zanimiv je tudi podatek, da je kar 8,7 % študentov trajnostni razvoj povežalo z razvojem znanosti in izobraževanja oziroma nadgradnjo znanja. Tako pojmovanje bi težko povezali s katero koli opredelitvijo trajnostnega razvoja. Tudi organizacija Unesco, ki je določila kar 11 vsebinskih področij, ne poudarja izobraževanja na splošno, ampak le izobraževanje o podnebnih spremembah in izobraževanje o tveganih nesrečah.

V nadaljevanju so v celoti in dobesedno predstavljeni nekateri odgovori študentov. Najcelovitejšo razlago prikazuje naslednji odgovor:

»Trajnostni razvoj je sicer neposrečen izraz, vendar vseeno nosi zelo širok in za nas pomemben vidik. Trajnostni razvoj teži predvsem k ohranjanju okolja v najboljši meri. Poanta trajnostnega razvoja je, da okolja ne onesnažujemo in ga iz roda v rod prenašamo v enaki »obliki«. To je seveda dandanes »misija nemogoče«, saj trajnostni razvoj ne nosi samo pomena ločevanja odpadkov in podobno, pač pa je ta pojem zelo širok. Zavzema tudi področja kot je gospodarstvo, sociala itd. Te stvari so danes že preveč razvite in prepletene, da bi lahko težili 'k boljšemu svetu'.«

Primer najpogostejšega odgovora:

»Izraz trajnostni razvoj si razlagam tako, da mi skrbimo in ohranjamo naravo in njene dobrine, da bodo te trajnostne in dostopne tudi za druge rodove. Gre za to, da če jih mi zmerno uporabljamo in izkoriščamo, bodo na voljo še dolgo.«

Odgovor, ki se sklada z definicijo trajnostnega razvoja, prikazano na sliki 1:

»Trajnostni razvoj pripomore k boljšemu gospodarskemu razvoju, socialnemu razvoju in varstvu okolja.«

Primer odgovora, za katerega lahko rečemo, da je le razlaga besedne zveze »trajnostni razvoj«:

»Izraz trajnostni razvoj si predstavljam kot razvoj, ki traja zelo dolgo časa.«

Nekateri študenti so trajanje razumeli v pedagoškem smislu:

»Pomeni razvoj na vseh področjih, torej na fizičnem, psihičnem in mentalnem. Poleg tega, da se ves čas izpopolnjuješ in izobražuješ, se tudi osebno razvijaš.«

»Izraz si težko razložim. Zame bi to pomenilo razvoj posameznika za celotno življenjsko dobo. Da se uči preko različnih samostojnih spoznanj. Da pridobljene izkušnje uporabimo za celostni razvoj posameznika.«

»Trajnostni razvoj si predstavljam tako, da se nekaj razvija, uči, poučuje dlje časa, torej je to dolgotrajen proces.«

Nekateri študenti so iskreno napisali, da ne znajo pojasniti tega izraza:

»Trajnostni razvoj se pojavlja prav na vseh področjih in ga lahko vključujemo oziroma najdemo prav pri vsaki vsebini. Večkrat sem že slišala za to, pa še vedno ne vem, kaj bi to bilo. Predstavljam si, da gre za neka splošna znanja, ki so zelo dolgoročna in praktična.«

Dobili pa smo tudi težko razložljive odgovore:

»Razvoj, pri katerem želimo, da se nekaj ohrani v otroku/učencu.«

Tako kvantitativni kot kvalitativni rezultati potrjujejo mnenja nekaterih strokovnjakov, da je izraz »trajnostni razvoj« nekoliko neposrečeno izbran.

2. Pojmovanja o vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj

»Zanima me, kako si predstavljate ,VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ‘.« je bilo drugo vprašanje v anketnem vprašalniku. Odgovore smo analizirali tako, da smo označili vse vsebinsko pomembne ključne besede. En študent je lahko omenil več pomembnih ključnih besed, zato je skupni delež več kot 100 %. Odgovori so prikazani v preglednici 2.

Preglednica 2. Pojmovanja študentov razrednega pouka o vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj.

Pomembne ključne besede	Število študentov	Delež študentov v %
Poučimo/seznamimo učence o ...	25	27,2
Ozaveščanje	20	21,7
Odgovorno ravnanje	15	16,3
Pogovarjanje	10	10,9
Vzgajanje (posebej poudarjeno)	9	9,8
Učence naučimo	8	8,7
Ves čas se učiti, nadgrajevati svoje znanje	7	7,6
Različne dejavnosti	7	7,6
Dati učencem zgled	7	7,6

Od majhnih nog, že od začetka ...	6	6,5
Kako to izvedemo (splošno)	6	6,5
Medpredmetno povezovanje	6	6,5
Filmi, fotografije	6	6,5
Projekti	4	4,3
Konkretno	4	4,3
Akcije	3	3,3
Vzgojno-izobraževalni proces, ki prispeva k TR	3	3,3
Delo na terenu (ogled čistilne naprave ipd.)	3	3,3
Več govoriti v OŠ, pogostejša raba izraza TR	2	2,2
Spoznavanje lokalne problematike	2	2,2
Raziskovanje	2	2,2
Postopno, po korakih	2	2,2
Naloge za učence	2	2,2
Ponotranjiti ta pojem	2	2,2
Seminarji, izobraževanje	2	2,2
Naravovarstvene organizacije	1	1,1
Naučiti iskati znanje	1	1,1
Potekati mora v skladu z družbenimi pravili	1	1,1
Čim večkrat	1	1,1
Različne metode	1	1,1
Navajati učence	1	1,1
Obveščati	1	1,1
Povezava z vsakdanjim življenjem	1	1,1
Kritično mišljenje	1	1,1
Vrednote	1	1,1
Učitelj vodi in spodbuja	1	1,1
Humanitarnost, prostovoljstvo	1	1,1
Pomen zavarovanih območij	1	1,1
Kazni za neupoštevanje	1	1,1

Odgovori študentov na vprašanje o VITR so bili še bolj raznoliki kot odgovori na vprašanje o trajnostnem razvoju. Iz preglednice 2 je razvidno, da največ študentov (27 %) omenja poučevanje oziroma seznanjanje učencev o onesnaževanju okolja ali pomenu čistega okolja. Ti študenti menijo, da je informiranje učencev pomemben del VITR. Relativno pogosto so študenti omenjali pomembnost ozaveščanja učencev (21,7 %), čeprav niso napisali, kako bi to dosegli. Po pogostosti je na tretjem mestu odgovorno ravnanje, kar je razveseljivo, saj se ti študenti zavedajo tako odgovornosti, ki jo ima posameznik, tudi učenec, kot tudi njihovih dejanj oziroma ravnanj. Zanimivo je, da je kar 11 % študentov omenjalo pogovarjanje kot učinkovit način za doseganje VITR. Skoraj 10 % študentov je posebej poudarilo pomen vzgoje, kar je dobro, saj se ti študenti zavedajo, da samo izobraževanje ni dovolj. Ob tem je treba povedati, da besedne zveze »vzgoja in izobraževanje« nismo posebej upoštevali, saj menimo, da je bila omemba tega le posledica dejstva, da se ti dve besedi pojavljata že v besedni zvezi VITR. Skoraj 9 % pa je študentov, ki menijo, da lahko oni

učence nekaj naučijo. Verjetno se premalo zavedajo, da se učenci učijo sami, učitelj jim lahko pri tem le pomaga. Vse preostale pomembne ključne besede so se pojavljale bolj redko, veliko je bilo tudi navajanj, ki so bila specifična za posameznega študenta. Zavedamo se, da bi bilo mogoče kakšne odgovore tudi združevati. Tega namenoma nismo storili, saj smo želeli prikazati čim bolj pestro paleto različnih zamisli, ki jih imajo študenti. Med različnimi odgovori smo našli tudi študente, ki so omenjali »kritično mišljenje«, »vrednote« in celo »kazni za neupoštevanje«.

V nadaljevanju so v celoti in dobesedno predstavljeni nekateri odgovori študentov.

Primer odgovora, ki je bolj na splošni ravni:

»Da učence vzgajamo za trajnostni razvoj, da razumejo, kaj to je in kako to izvedemo.«

Primeri odgovorov, ki so bolj konkretni:

»Vzgojo in izobraževanje za TR si predstavljam tako, da bi se z učenci pogovarjala o posledicah onesnaževanja, krčenja gozdov, iztrebljanja živalskih vrst ipd. O tem bi si pogledali tudi filme. Lahko bi imeli tudi projektno delo na temo ločevanja odpadkov.«

»Učence učimo o ločevanju odpadkov (kako ločujemo in zakaj); ob zbiralni akciji papirja povemo, zakaj se sploh ločuje; na straniščih in ob vseh umivalnikih nalepimo listek, da se varčuje z vodo, da uporabimo samo 1 papirnato brisačko.«

»Pouk bi načrtovala tako, da bi poskušala vsebine pri vseh predmetih med seboj čim bolj povezati. Uporabljala bi veliko praktičnega učenja, problemskih nalog in raziskovalnega dela.«

Primer odgovora, ki kaže na dobro razumevanje vloge, ki naj bi jo imel učitelj pri VITR:

»Otroke skozi pouk, zgled vzgajamo za trajnostni razvoj predvsem tako, da jim pokažemo na primerih v naravi ali pa preko lastnega zgleda: ločevanje odpadkov, vožnja s kolesom, varčevanje z energijo. Predvsem jim privzgam občutek do narave kot nekaj, zaradi česar lahko ljudje pravzaprav živimo in obstajamo, ter nekaj, kar si je človek podredil v tolikšni meri, da je zraven tudi uničeval, sedaj pa poskuša to vračati v prvotno stanje.«

Primer odgovora, ki se osredotoča le na izobraževanje:

»Seznanjanje z odgovornim ravnanjem v okolju, spoznavanje okoljske problematike.«

Primer odgovora, ki posebej izpostavlja vzgojo:

»Izobraževanje za trajnostni razvoj je poskus ozaveščanja učencev o posledicah, ki jih ima lahko naše vedenje v prihodnosti. Je poskus vcepljanja vrednot za skrb za naše okolje in prihodnost.«

Primer odgovora, ki kaže na zavedanje, da je razumevanje TR za učence na razredni stopnji problematično:

»Zdi se mi dobro, da otroke ozaveščamo že od 1. razreda naprej, vendar zelo veliko dejstev temelji preveč na teoriji. Sama bi težila bolj k samim dejanjem.«

Primer celovitega odgovora, ki kaže, da se študent zaveda tudi potrebe po vseživljenjskem izobraževanju:

»Izobraževanje ljudi, poudarjanje negativnih vplivov na okolje, več naravovarstvenih organizacij, kazni za neupoštevanje, vzgoja v šoli, risanke/dokumentarci.«

Primeri odgovorov, ki kažejo na slabo razumevanje pojma VITR, podobno kot se je pokazalo pri nekaterih študentih slabo razumevanje pojma TR:

»Vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj si predstavljam tako, da sta oba dolgotrajni proces in nato trajata dlje časa, se obdržita.«

»Da bi se na podlagi vzgoje in izobraževanja ves čas dogajal napredek.«

»Že s tem, da otrokom rečemo, da skrbijo za svojo sobo ali pa celo stanovanje tako, kot da bi vedno oni živeli tam, saj bodo kasneje tam živele prihodnje generacije in moramo poskrbeti, da bodo živeli v enakih pogojih.«

SKLEP

Ob izteku desetletja, ki je bilo posvečeno VITR, smo preverili, kako študenti, prihodnji učitelji razrednega pouka razumejo pojem »trajnostni razvoj« in kako si predstavljajo »vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj«. Anketa je bila izvedena med študenti tretjega letnika. Odgovornost za njihovo pojmovanje si tako delimo učitelji na Pedagoški fakulteti (3 leta), učitelji na srednjih šolah (4 leta) in učitelji na osnovnih šolah (3 leta), če upoštevamo le čas, ki je bil posebej posvečen VITR. V tem času so nastali mnogi dokumenti, ki naj bi spodbudili VITR. Veliko dokumentov je na svetovnem spletu dosegljivo tudi v slovenščini. Ob vsem tem pa nam odgovori, ki smo jih dobili od študentov, kažejo relativno slabo poznavanje tega področja. In če se zavedamo, da študenti večinoma učijo tako, kot so poučevali njih same, potem smo v »začaranem krogu«. Spreminjanje pojmovanj je namreč izjemno težko. Iz teorije vemo, da je pri tem še najbolj uspešna konstruktivistična teorija učenja/poučevanja. Pri didaktiki naravoslovja, kjer študente načrtno usposabljam za uporabo konstruktivistične teorije učenja/poučevanja, damo študentom tudi konkretne zglede za tak pristop. Ob začetku predmeta študenti izpolnijo vprašalnik »Pojmovanja o poučevanju naravoslovja«. Enak vprašalnik izpolnijo študenti tudi ob zaključku predmeta, po enem letu. Primerjava obeh vprašalnikov pokaže, kakšen napredek (ali morda celo nazadovanje) so naredili. Tako lahko učitelji didaktike naravoslovja vidimo, kako uspešno je bilo naše delo. Eno od vprašanj se nanaša na pouk na prostem. Študenti se odločajo o trditvi »Izvajanje pouka zunaj učilnice zahteva veliko organizacije in časa«. S trditvijo se lahko: »strinjajo«, »ne strinjajo« ali pa »se ne znajo odločiti«. Primerjava začetnih in končnih pojmovanj nekaterih študentov, ki so bili v tretjem letniku leta 2012/2013 in v četrtem leta 2013/2014, je pokazala, da je svoje pojmovanje ohranilo kar 44,2 % študentov (od tega se jih kar 30,2 % strinja, da pouk zunaj zahteva veliko organizacije in časa), kljub temu da so imeli pri dveh vajah konkretne izkušnje preprostih dejavnosti, ki so jih izvajali v okolici fakultete.

Opisani primer kaže na to, da »osamljene« izkušnje niso dovolj. Tega se dobro zavedajo v ZDA, kjer sta že pred več kot dvema desetletjema Steve Van Matre in Bruce Johnson (1987) zasnovala program »Varuhi Zemlje« (angl. Earthkeepers). Program je usmerjen v okoljsko vzgojo in je

namenjen 9- do 11-letnim učencem. Del programa poteka v šoli, del (2,5 dneva strnjeno) pa v naravi. Zasnovan je na načelu štirih ključev (angl. KEYS), ki naj bi pomagali mladim živeti v harmoniji z Zemljo. Kdor pridobi prvi ključ, imenovan znanje (angl. Knowledge), naj bi razumel, kako so vsa živa bitja na Zemlji med seboj povezana. Lastnik drugega ključa, imenovanega izkušnje (angl. Experience), mora preživeti nekaj časa zunaj v stiku z naravo. Tretji ključ je poimenovan sam (angl. Yourself) in ga pridobi tisti, ki načrtno dela stvari, ki ne škodujejo živim bitjem. Kdor drugim pove, kako pomembno je razumevanje delovanja narave in uživanje v njej, pridobi četrti ključ, imenovan

delitev (angl. Sharing). Kdor pridobi vse štiri ključe, postane varuh Zemlje. Program zelo načrtno in sistematično, pa tudi nenavadno in duhovito vodi učence do novega znanja in čudenja. Raziskave kažejo, da ta program pri učencih uspešno spreminja tako njihovo razumevanje kot ravnanja in odnos oziroma vrednote (Johnson in Manoli, 2011; Schneller, Johnson, Bogner, 2013; Manoli, Johnson, Hadjichambis, Hadjichambi, Georgiou in Ioannou, 2013). Razveseljiva novica je, da bo Center šolskih in obšolskih dejavnosti v svoj program v bližnji prihodnosti vključil tudi program Varuhi Zemlje.

LITERATURA

- Dermol Hvala, H., Golob, N., Jamšek, D., Javrh, P. in Skribe Dimec, D. (2008). Analiza in spodbujanje vključevanja vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj v osnovne šole (2006–2008). Ciljni raziskovalni projekt. Zaključno poročilo. Ljubljana: Zavod sv. Ignacija Raziskovalni inštitut 2020.
- Hart, P. (2010). Environmental Education. V: Abell, S. K. in Lederman, N. G. (ur.) Handbook of research on science education. New York: Routledge Taylor and Francis Group, str. 689–726.
- Johnson, B. in Manoli, C. C. (2011). The 2-MEV Scale in the United States: A Measure of Children's Environmental Attitudes Based on the Theory of Ecological Attitude. The Journal of Environmental Education, 42(2), 84–97.
- Manoli, C. C., Johnson, B., Hadjichambis, A. Ch., Hadjichambi, D., Georgiou, Y. in Ioannou, H. (2014). Evaluating the impact of the Earthkeepers Earth education program on children's ecological understandings, values and attitudes, and behaviour in Cyprus. Studies in Educational Evaluation, 41(junij), 29–37.
- Ott, K. (2003). The Case for Strong Sustainability. V: Ott, K. in P. Thapa (ur.) Greifswald's Environmental Ethics. Greifswald: Steinbecker Verlag Ulrich Rose.
- Schneller, A. J., Johnson, B., Bogner, F. X. (2013). Measuring children's environmental attitudes and values in northwest Mexico: validating a modified version of measures to test the Model of Ecological Values (2-MEV). Environmental Education Research, DOI: 10.1080/13504622.2013.843648.
- Sedmak, S. (ur.). (2009). Danes za jutri. Razmišljanja o vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj. Koper: Fakulteta za management Koper.
- Skribe Dimec, D. (2012). Odnos do okolja. Od ekologije prek okoljske vzgoje do vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj. Šolski razgledi, 63(3), 13.
- Smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do douniverzitetnega izobraževanja. (2007). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Učni načrt. Program osnovna šola. Naravoslovje in tehnika (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
- UNESCO <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/education-for-sustainable-development/> (29. 6. 2014).
- United Nations Decade of Education for Sustainable Development 2005–2014 (2004). Paris: UNESCO.
- Van Matre, S. in Johnson, B. (1987). Earthkeepers. Greenville: The Institute for Earth Education.
- World Conference on Environment and Development – WCED (1987) Our Common Future, New York: Oxford University Press.

POVZETEK

Ob zaključku desetletja vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (VITR) 2005–2014, ki so ga razglasili Združeni narodi (UNECE), je smiselno preveriti, kakšna pojmovanja o trajnostnem razvoju in VITR imajo študenti, prihodnji učitelji razrednega pouka. Kljub smernicam za VITR, ki jih je Ministrstvo za šolstvo in šport izoblikovalo že leta 2007, je treba priznati, da se pri izobraževanju prihodnjih učiteljev razrednega pouka na tem področju ni veliko naredilo. Tudi jasni in preprosti zgledi za pouk na prostem pri študentih ne povzročijo velikih sprememb v njihovih pojmovanjih. Zgled iz tujine, vzgojno-izobraževalni program »Varuhi Zemlje«, kaže, da morajo biti dejavnosti skrbno načrtovane, sistematične in predvsem dobro domišljene.

ABSTRACT

At the end of the decade of education for sustainable development (ESD) 2005–2014 declared by The United Nations (UNECE) it is sensibly to find out the students' – future primary teachers' conceptions of ESD. In spite of directions for ESD developed by The Ministry of Education and Sport already in 2007, it should be admitted that little has been done in education of future primary teachers in this area. Clear and simple models of open-air classes do not significantly change their conceptions. An example from abroad called »The Guardians of the Earth« indicates that activities should be carefully planned, systematic, and above all well accomplished.